

ปัญหาข้อพิพาททางกฎหมายเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงิน พื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลเขาพระ
อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

Loan agreement disputes in Moo 3 , Khao Phra, Phipun, Nakhon Si Thammarat

กัญญา ศรีพุกษ์* ญาตรี สมล่ำ ปรีชาพร เกตุแก้ว ภาณุวัฒน์ เพชรโชติ
วายุภักษ์ ทาบุญมา และวิมลรัตน์ แซ่หลี่

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Kanyana Sripruk* , Yatree Somlam, Preechaporn Katekaew , Panuwat Petchot
Vayupak Taboonma, and Wimonrat Saelee

Faculty of Humanities and Social Sciences , Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาข้อพิพาททางกฎหมายเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงินและทดสอบความรู้ความเข้าใจของประชาชน ในพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ เรื่องการกู้ยืมเงินโดยที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ การเรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ การชำระคืนเงินกู้ และการบังคับชำระหนี้ ดังนั้น การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชากรกลุ่มตัวอย่างจึงมีความจำเป็น หลังจากผู้วิจัยได้จัดการอบรมถ่ายทอดความรู้และทดสอบความรู้ความเข้าใจของประชากรกลุ่มตัวอย่าง พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความรู้หลังการอบรมเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ การเผยแพร่ความรู้กฎหมาย ทำให้ประชาชนมีโอกาสได้รับบริการทางกฎหมายและมีความรู้ ความเข้าใจในข้อกฎหมายที่ถูกต้องและสามารถต่อยอดองค์ความรู้เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชน งานวิจัยนี้ได้เสนอแนะให้จัดทำหลักสูตรอบรมผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้านร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่ออบรมแก่ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครในพื้นที่ และส่งเสริมให้มีการจัดตั้งคลินิกกฎหมายขึ้นในชุมชน เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายและให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่ประชาชน

คำสำคัญ : กู้ยืมเงิน , ดอกเบี้ย , การไกล่เกลี่ย

Abstract

The objective of this research was to study knowledge and understanding, including problem of loan agreement disputes of people in Moo 3, Khao Phra Sub-district, Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province. The research showed that people lacked knowledge and understanding in making loan agreement. The problems included loan without the evidence signed by the borrowers, usury, repayment and compulsory performance. Therefore, giving legal knowledge to people who were the sample of the research was necessary. After the process of training to transfer knowledge, testing and evaluation, the results showed that people who were the sample gained more knowledge in making loan agreement. Moreover,

spreading awareness of legal procedures gave people an opportunity to get legal service. It also helped people to gain more knowledge and understanding about matters of law accurately and further their legal knowledge to help other people in the community. The research suggested that training course of being mediator for conciliation should be created by the village in cooperation with other related departments to train the community leaders and volunteers in the community area. Also, there should be the legal clinic established in the community to spread legal knowledge and give legal advice to people.

Keywords: Loan, Interest, Mediation

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้วางแผนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ระยะ 20 ปี โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นโครงการส่งเสริมความรักสามัคคี ความมีระเบียบวินัย เข้าใจสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุน พัฒนางานบริการ วิชาการและบริการสังคมที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่นตามแนวทางของ ประเทศไทย 4.0 รวมถึงการสร้างภาคีและเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นและการบริการวิชาการแก่สังคมอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่เป้าหมายที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีพันธกิจสัมพันธ์ (engagement) ในการพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ใน รูปแบบการบริการวิชาการเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องด้วยพื้นที่อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลดัชนีชี้ วัดความสุขและฐานรายได้ของประชากรในพื้นที่อยู่ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรพื้นที่อำเภออื่น ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้มอบหมายให้สาขาวิชานิติศาสตร์ สำนวณสภาพปัญหาและ ข้อพิพาททางกฎหมายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ หมู่ที่ 3 ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อบริการ วิชาการ ให้ความรู้และคำปรึกษากฎหมายแก่ผู้นำและประชาชนในท้องถิ่น ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในข้อ กฎหมายที่ถูกต้องและมีทัศนคติเกี่ยวกับความรัก ความสามัคคี ความมีระเบียบวินัย สิทธิหน้าที่พลเมืองและสามารถ ต่อยอดองค์ความรู้เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชนอย่างถูกต้อง

จากการลงสำรวจพื้นที่และจัดทำแบบสำรวจสภาพปัญหาและข้อพิพาททางกฎหมายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ พบว่าประชาชนในพื้นที่ จำนวน 120 ราย มีปัญหาทางกฎหมาย ดังนี้

1. ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงิน
2. ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดิน
3. ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการรुकล้ำเขตแดน
4. ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับมรดก
5. ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับภาษีอากร
6. ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อบัญญัติท้องถิ่น

เมื่อได้จัดกลุ่มปัญหาข้อพิพาท จึงได้ทำการคัดเลือกปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงิน ซึ่งเป็นปัญหากฎหมายที่พบมากที่สุดจากการสำรวจข้างต้น โดยมีประชากรในชุมชนประสบปัญหาการกู้ยืมเงิน จำนวน 64 ราย จึงได้คัดเลือกประชากรทั้ง 64 ราย เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาข้อพิพาททางกฎหมายเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงิน ในพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลเขาพระ อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจของประชาชนและทัศนคติเกี่ยวกับความรัก ความสามัคคี ความมีระเบียบวินัย สิทธิหน้าที่พลเมืองและต่อยอดองค์ความรู้ไปยังผู้อื่นได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนในพื้นที่ หมู่ที่ 3 ตำบลเขาพระ อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ประสบปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงิน จำนวนทั้งหมด 64 ราย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

เชิงคุณภาพ

1. การสำรวจพื้นที่ (Field Survey) สำรวจพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลเขาพระ อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อค้นหาสภาพปัญหาทางกฎหมาย ระหว่างวันที่ 10 - 31 มกราคม 2562
2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน , ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน) นักวิชาการด้านกฎหมาย จำนวน 9 คน และประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 64 ราย รวมทั้งสิ้นจำนวน 77 คน
3. การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ที่เกี่ยวข้องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2560, คำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ทางกฎหมาย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

เชิงปริมาณ

1. การวัดความรู้ความเข้าใจโดยการทำแบบทดสอบก่อนการอบรม (Pre-Test) และแบบทดสอบหลังการอบรม (Post-Test) กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 64 ราย โดยวัดจากสัดส่วนร้อยละของคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนทดสอบหลังการอบรมกับคะแนนจากการทดสอบก่อนการอบรม หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อพิจารณาหาความสอดคล้องของข้อมูลสู่ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่ หมู่ที่ 3 ตำบลเขาพระ อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช และได้จัดทำแบบสำรวจสภาพปัญหาและข้อพิพาททางกฎหมายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จากประชาชนในพื้นที่ จำนวน 120 ราย พบว่ามีสภาพปัญหาและข้อพิพาททางกฎหมาย ดังนี้ ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงิน จำนวน 64 ราย, ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จำนวน 28 ราย, ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับการรुकล้ำเขตแดน จำนวน 14 ราย, ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับมรดก จำนวน 5 ราย, ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับภาษีอากร จำนวน 5 ราย และปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับข้อบัญญัติท้องถิ่น จำนวน 4 ราย

เมื่อวิเคราะห์แล้ว พบว่าประชากรในพื้นที่ดังกล่าวมีประเด็นปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญากู้ยืม มีจำนวนมากที่สุด จึงกำหนดเป็นประเด็นศึกษาหลัก โดยคัดเลือกประชากรที่มีปัญหาการกู้ยืมเงิน จำนวน 64 ราย เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น (ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 ราย) นักวิชาการด้านกฎหมาย จำนวน 9 ราย และประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 64 ราย รวมทั้งสิ้น จำนวน 77 ราย เพื่อรับฟังและสังเคราะห์สภาพปัญหาและการรับรู้ ของประชากรกลุ่มตัวอย่างในประเด็นตามที่กำหนดไว้ จากการสนทนากลุ่ม (focus group) พบปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงิน ดังต่อไปนี้

1. ประเด็นข้อพิพาทเรื่องการกู้ยืมเงินโดยที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีความเข้าใจว่าการกู้ยืมเงินไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ อาศัยความไว้วางใจกัน เพียงตกลงกันด้วยวาจาที่มีผลผูกพันตามกฎหมายที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้แล้ว จากความเข้าใจดังกล่าว ส่งผลให้เกิดปัญหา กล่าวคือ เมื่อครบกำหนดชำระหนี้แล้วลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามที่ได้ตกลงกันไว้ เจ้าหนี้ จะไม่สามารถฟ้องร้องบังคับชำระหนี้กับลูกหนี้ที่กู้ยืมเงินกว่า 2,000 บาทได้ ทำให้เกิดปัญหาการทวงหนี้และการทะเลาะวิวาทกัน

จากประเด็นข้อพิพาทเรื่องการกู้ยืมเงินโดยที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 วรรค 1 วางหลักว่า “การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น หากไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่” จากบทบัญญัติข้างต้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี กรณีแรก การกู้ยืมเงิน จำนวนไม่เกิน 2,000 บาท คู่สัญญาสามารถฟ้องร้องบังคับชำระหนี้กันได้ แม้จะไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม โดยนำสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร กรณีที่สอง การกู้ยืมเงินกว่า 2,000 บาทขึ้นไป จะต้องมีการกู้ยืมเงินอย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ เช่น สัญญากู้ยืมเงิน เอกสารใด ๆ ที่แสดงข้อความให้เห็นว่ามีการกู้ยืมเงิน และได้ลงลายมือชื่อผู้ยืม ทั้งนี้ ไม่ว่าจะทำขึ้นบนวัตถุใด ๆ ก็สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ รวมถึงข้อความที่อยู่ในระบบสื่อสารออนไลน์ โดยต้องมีข้อความระบุชื่อผู้ยืมและจำนวนเงินที่ได้กู้ยืมกัน แม้ไม่มีลายมือชื่อผู้ยืมก็สามารถใช้เป็นหลักฐานในการกู้ยืมเงินได้เช่นกัน ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 7 “ห้ามมิให้ปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของข้อความใด เพียงเพราะเหตุที่ข้อความนั้นอยู่ในรูป ของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” อย่่างไรก็ตาม บทบัญญัติข้างต้นมิใช่แบบของการทำสัญญากู้ยืมเงิน จึงไม่ส่งผลให้สัญญาเป็นโมฆะ สัญญายังคงมีผลสมบูรณ์ใช้บังคับได้ตามกฎหมาย เจ้าหนี้ยังมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ แต่หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ไม่สามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อฟ้องร้องบังคับชำระหนี้ได้

ในกรณีที่มีการทำสัญญากู้ยืมเงินกว่า จำนวน 2,000 บาท ขึ้นไป โดยที่มีได้มีการทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม ไม่สามารถฟ้องร้องบังคับชำระหนี้กันได้ ทางแก้ปัญหาคือข้อพิพาทในกรณีนี้คือ คู่สัญญาสามารถนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งระดับอำเภอ ตามพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 มาตรา 61/2 โดยหากคู่สัญญาตกลงกันได้และทำบันทึกเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความกัน ส่งผลให้ข้อเรียกร้องเดิมของคู่พิพาทระงับสิ้นไป และได้สิทธิตามที่แสดงไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ หากคู่พิพาทฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามที่ตกลงไว้ในสัญญาประนีประนอมยอมความ คู่พิพาทอีกฝ่ายก็สามารถนำความไปร้องขอต่อพนักงานอัยการเพื่อให้ยื่นคำร้องต่อศาลให้ออกคำสั่งบังคับแก่คู่พิพาทที่ผิดสัญญาได้ไม่จำเป็นต้องนำไปฟ้องเป็นคดีต่อศาล (Tanachai, W., & Tanachai, A., 2011 : 31-32)

2. ประเด็นข้อพิพาทเรื่องการเรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบว่าดอกเบี้ยตามที่กฎหมายกำหนดมีอัตราเท่าใด หากเจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยในอัตราใด ลูกหนี้ก็ต้องชำระตามที่เจ้าหนี้กำหนดโดยไม่มีอำนาจต่อรอง ส่งผลให้เจ้าหนี้เรียกเก็บดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ซึ่งไม่เป็นธรรมต่อลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 วางหลักว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าในสัญญาคิดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละสิบห้าต่อปี” และตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4 วางหลักว่า “บุคคลใดให้บุคคลอื่นกู้ยืม

เงิน หรือกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการอำพรางการให้กู้ยืมเงินโดยมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้
ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) เรียกอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้

(2)..."

จากบทบัญญัติดังกล่าวเจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบี้ยจากลูกหนี้สูงสุดไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี หากเจ้าหนี้เรียกดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ในการกู้ยืมเงิน จะมีผลทำให้ดอกเบี้ยทั้งหมดที่เจ้าหนี้เรียกตกเป็นโมฆะ แต่ในส่วนของเงินต้นยังคงมีผลสมบูรณ์ สามารถบังคับให้ชำระหนี้ได้ (Thanomrod, P., 2015:57-58) ตามนัยแห่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 930/2561 นอกจากนี้ หากลูกหนี้อยอมชำระดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ถือได้ว่าเป็นการชำระหนี้ฝ่าฝืนข้อห้าม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 411 ลูกหนี้มีอาจเรียกร้องให้คืนดอกเบี้ยที่ชำระไปแล้วได้ ในทางกลับกันเจ้าหนี้ก็ไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยดังกล่าวด้วย และต้องนำดอกเบี้ยที่ลูกหนี้ชำระแล้วไปหักต้นเงิน ตามนัยแห่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5376/2560 (ประชุมใหญ่) และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 930/2561 และเจ้าหนี้อาจมีความผิดทางอาญาต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี ปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกอัตราดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2560 มาตรา 4

3. ประเด็นข้อพิพาทเรื่องการชำระคืนเงินกู้ พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีความเข้าใจว่า การตกลงกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้ ลูกหนี้จะต้องคืนต้นเงินกู้ทั้งจำนวนในคราวเดียว หากไม่สามารถชำระต้นเงินได้ทั้งจำนวน ลูกหนี้จะต้องชำระส่วนของดอกเบี้ยต่อเนื่องไปจนกว่าจะได้ชำระต้นเงินครบถ้วนในคราวเดียว และเจ้าหนี้จะไม่รับชำระคืนต้นเงินกู้เป็นงวด ๆ ส่งผลให้ลูกหนี้ต้องชำระดอกเบี้ยเกินกว่าต้นเงินที่ได้กู้ยืมมา ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อลูกหนี้ในทางกฎหมายการชำระคืนเงินกู้ กฎหมายมิได้บัญญัติเป็นการเฉพาะ แต่มีแนวปฏิบัติตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 461/2522 ได้วางแนวไว้ว่า “ลำดับการชำระหนี้ ต้องชำระดอกเบี้ยก่อน ส่วนที่เหลือจึงนำมาชำระ ต้นเงิน” จึงส่งผลให้เจ้าหนี้ชอบที่จะนำเงินที่ลูกหนี้ชำระไปหักชำระในส่วนดอกเบี้ยก่อนได้ ส่วนต่างของเงินชำระเกินจากดอกเบี้ยจึงนำมาชำระต้นเงินได้ กรณีที่เจ้าหนี้กำหนดให้ลูกหนี้ต้องชำระต้นเงินกู้ยืมในคราวเดียว เต็มจำนวนหากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ ถือว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้สามารถเรียกดอกเบี้ยเงินกู้ตามที่ตกลงและดอกเบี้ยผิดนัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 (Thanomrod, P., 2015 : 65-66) หากมิได้ระบุไว้ในสัญญา กฎหมายให้คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 7 ดังนั้น กรณีที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระคืนต้นเงินกู้ยืมในคราวเดียวได้ แม้จะชำระดอกเบี้ยครบถ้วนทุกงวด ก็ถือว่าลูกหนี้ได้ผิดนัดชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้สามารถเรียกเก็บดอกเบี้ยตอบแทนตามสัญญาเงินกู้ และดอกเบี้ย ผิดนัด ก่อให้เกิดสิทธิฟ้องร้องบังคับคดีต่อลูกหนี้ตั้งแต่วันที่ผิดนัดชำระหนี้กรณีที่ได้ตกลงชำระคืนต้นเงินกู้ยืมทั้งจำนวนในคราวเดียว และลูกหนี้ประสงค์จะผ่อนชำระเป็นงวดๆ แต่เจ้าหนี้ไม่ยอมรับชำระหนี้ กรณีดังกล่าวตามกฎหมายถือว่าเจ้าหนี้สามารถกระทำได้ ตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา (Autonomy of will) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้แสดงเจตนาก่อนนิติสัมพันธ์โดยสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้วคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะแก้สัญญาแต่เพียงฝ่ายเดียวมิได้

4. ประเด็นข้อพิพาทเรื่องการบังคับชำระหนี้ พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีความเข้าใจว่าเมื่อครบกำหนดชำระหนี้แล้ว หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางศาลและเจ้าหนี้สามารถยึดทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาหักชำระหนี้ได้ ส่งผลให้ลูกหนี้ถูกละเมิดสิทธิในทรัพย์สินนำไปสู่การทะเลาะวิวาทและดำเนินคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 วางหลักว่า “ถ้าลูกหนี้ละเลยเสีย ไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้”

จากบทบัญญัติข้างต้น เป็นวิธีการบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง กล่าวคือ สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ เมื่อลูกหนี้ละเลยไม่กระทำการชำระหนี้ เจ้าหนี้จะต้องฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษา

ออกคำบังคับ หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำบังคับ เจ้าหนี้จะต้องดำเนินการบังคับคดี โดยการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อขายทอดตลาดและนำเงินที่ได้มาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา (Phakdeethanakul, J., 2015 : 72-73) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 15 และมาตรา 274 นอกจากนี้ หากเจ้าหนี้บังคับเอาทรัพย์สินของลูกหนี้แทนการชำระหนี้โดยไม่ได้ดำเนินการทางกฎหมายข้างต้น การกระทำดังกล่าวของเจ้าหนี้มีลักษณะเป็นการเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยเจตนาทุจริตอันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 และหากปรากฏว่าเจ้าหนี้ได้ใช้กำลังประทุษร้ายหรือ ชูเชิญว่าพันใดนั้นจะใช้กำลังประทุษร้ายในการเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ไป การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดฐานชิงทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 339 (Meenakanit, T., 2019 : 320-353) นอกจากนี้หากเจ้าหนี้ได้เข้าไปลักทรัพย์หรือชิงทรัพย์ของลูกหนี้ดังกล่าว การกระทำของเจ้าหนี้มีลักษณะเข้าไปในเคหะสถานของผู้อื่นโดยไม่มีเหตุอันสมควร เป็นความผิดฐานบุกรุก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 364 (Meenakanit, T., 2019 : 400-402) และถือว่าเจ้าหนี้ได้กระทำความผิดต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิของลูกหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ซึ่งลูกหนี้สามารถเรียกให้เจ้าหนี้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดได้ เช่น การที่เจ้าหนี้บุกรุกเข้าไปลักทรัพย์หรือชิงทรัพย์ในเคหะสถานของลูกหนี้ ถือเป็นกระทำความผิดต่อทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ได้เอาไป กรณีหากเจ้าหนี้ได้ใช้กำลังประทุษร้ายลูกหนี้จนได้รับบาดเจ็บ ถือเป็นกระทำความผิดต่อร่างกายของลูกหนี้ และกรณีที่เจ้าหนี้บุกรุกเข้าไปในเคหะสถานของลูกหนี้ ถือเป็นกระทำความผิดต่อสิทธิของลูกหนี้ สำหรับการละเมิดต่อทรัพย์สินนั้น ลูกหนี้สามารถเรียกทรัพย์สินคืนจากเจ้าหนี้ได้ และการละเมิดต่อร่างกายหรือสิทธิของลูกหนี้ ลูกหนี้สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหนี้ได้ (Pengniti, P., 2010 : 10) หลังจากรับทราบสภาพปัญหาเกี่ยวกับสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าวข้างต้น ได้มีการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน เป็นแบบปรนัย 5 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อคิดเป็น 10 คะแนน จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 64 ราย พบว่าการทำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนอบรมถ่ายทอดความรู้จากการบริการวิชาการด้านกฎหมายกู้ยืมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้คะแนนเฉลี่ย 5.8 คะแนน เมื่อได้มีการถ่ายทอดความรู้ และได้มีการทำแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจหลังอบรม ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้คะแนนเฉลี่ย 8.9 คะแนน ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความรู้หลังการอบรมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 31 และจากการสอบถามหลังอบรม พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมสามารถนำไปปรับใช้แก้ปัญหาได้
2. มีความต้องการให้จัดกิจกรรมทางกฎหมายในเรื่องอื่น ๆ เช่น กรรมสิทธิ์ในที่ดิน, ภาษีอากร เป็นต้น
3. มีความต้องการให้อาจารย์นิติศาสตร์ ตั้งศูนย์ช่วยเหลือแก้ปัญหากฎหมายและให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้านในพื้นที่
4. มีความต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจัดอบรมด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกฎหมายให้กับผู้นำชุมชนและอาสาสมัครในหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

1. กรณีข้อพิพาทการกู้ยืมเงินโดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม การกู้ยืมเงินทุกครั้ง ควรทำสัญญากู้ยืมเงินเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ กรณีที่มีการฉันทัดชำระหนี้ เจ้าหนี้สามารถนำสัญญานั้นใช้ฟ้องร้องบังคับชำระหนี้ได้ อนึ่งการทำสัญญาข้างต้น คู่สัญญาควรจะต้องตรวจสอบรายละเอียดในสัญญาให้ถี่ถ้วนตามที่ตกลงก่อนที่จะลงลายมือชื่อในสัญญา เพื่อป้องกันปัญหาการกรอกข้อมูลที่ไม่ตรงตามที่ตกลงกันได้ เช่น กรณีเจ้าหนี้ไปกรอกจำนวนเงินกู้ยืมเงินที่มากกว่าความเป็นจริง หรือกรณีที่ใส่เฉพาะตัวเลขจำนวนเงินที่กู้ยืมเงินโดยไม่มีการกรอกข้อความจำนวนเงินเป็นตัวหนังสือกำกับไว้ในสัญญาด้วย ดังนั้น เพื่อป้องกันปัญหาที่ฝ่ายใด

ฝ่ายหนึ่งไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในสัญญาภายหลังโดยที่อีกฝ่ายไม่ยินยอม ฝ่ายลูกหนี้ควรขอสำเนาสัญญา กู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานด้วย

2. กรณีข้อพิพาทการเรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้เกินอัตรา หากอยู่ในระหว่างการทำสัญญาเจ้าหนี้และลูกหนี้ ควรกำหนดดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี ตามที่กฎหมายกำหนด และกรณีที่ทำสัญญาเรียกดอกเบี้ยในอัตรา เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไปแล้ว เจ้าหนี้และลูกหนี้ควรทำสัญญาขึ้นใหม่ โดยกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามที่ กฎหมายกำหนด หากไม่สามารถตกลงทำสัญญากันใหม่ได้ ให้นำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทางแพ่งระดับอำเภอ ตามพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 มาตรา 61/2 และหาก ไม่สามารถตกลงไกล่เกลี่ยด้วยวิธีดังกล่าวได้ ให้คู่สัญญาใช้สิทธิดำเนินคดีทางศาลเพื่อคุ้มครองให้เป็นไปตาม นัย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5376/2560 (ประชุมใหญ่) และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 930/2561

3. กรณีข้อพิพาทเรื่องการชำระคืนเงินกู้ ลูกหนี้ควรคำนึงถึงความสามารถในการชำระหนี้ก่อนเข้าทำ สัญญากู้ยืมเงินกับเจ้าหนี้ อาจเลือกวิธีชำระหนี้ในส่วนของดอกเบี้ยและคืนต้นเงินเป็นงวดๆ แทนการชำระแบบ วิธีชำระคืนเต็มจำนวนในคราวเดียว กรณีมีข้อพิพาทในประเด็นนี้อยู่แล้ว เจ้าหนี้และลูกหนี้ควรตกลงทำ สัญญากันใหม่โดยกำหนดเงื่อนไขวิธีชำระหนี้ในส่วนของดอกเบี้ยและคืนต้นเงินเป็นงวดๆ แทนการชำระแบบ วิธีชำระคืนเต็มจำนวนในคราวเดียว และหากไม่สามารถตกลงกันได้ให้นำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่ เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งระดับอำเภอ ตามพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 มาตรา 61/2 และหากไม่สามารถตกลงไกล่เกลี่ยด้วยวิธีดังกล่าวได้ จึงใช้สิทธิดำเนินคดีทางศาล

4. กรณีข้อพิพาทเรื่องการบังคับชำระหนี้ เจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้โดย พลการมิได้ เจ้าหนี้ต้องดำเนินการฟ้องร้องคดี เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาบังคับชำระหนี้เป็นการป้องกันเจ้าหนี้ ไม่ให้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา ซึ่งมีอัตราโทษสูงหรือเลือกใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในทางแพ่งระดับอำเภอ ตามพระราชบัญญัติบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2550 มาตรา 61/2

ข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

1. จัดทำหลักสูตรอบรมผู้ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่ออบรมแก่ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครในพื้นที่

2. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งคลินิกกฎหมายขึ้นในชุมชน เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายและให้คำปรึกษา ทางกฎหมายแก่ประชาชน

Reference

- Eagjariyakorn, P. (2015). *Explanation of Loan and Deposit* (14th ed.). Bangkok: October Printing. (in Thai)
- Jeeramongkolpanich, P. (2015). *Explanation of Civil and Commercial Code: Loan and Deposit*. Bangkok: October Printing. (in Thai)
- Likhasitwattanukul, S. (2012). *Explanation of Offences against Property Based on Criminal Code* (5th ed.). Bangkok: Winyuchon. (in Thai)
- Meenakanit, T. (2019). *Explanation of Criminal Law: Offences and Light Penalties* (17th ed.). Bangkok: Winyuchon. (in Thai)
- Pengniti, P. (2010). *Explanation of Wrongful* (7th ed.). Bangkok: Jiratchakanpim publisher. (in Thai)
- Phakdeethanakul, J. (2015). *Explanation of result and Discharged Obligation* (2nd ed.). Bangkok: Krungsiam publishing. (in Thai)

- Ratanakorn, S. (1994). Possession in Civil and Criminal Laws. *Law Journal*. Volume 25. (in Thai)
- Sethabuth, J. (2009). *Principle of Civil Law: Obligations* (18th ed.). Bangkok: Book and Publication Project, The Faculty of Law, Thammasat University. (in Thai)
- Supanit, S. amended by Leksakulchai, J. (2015). *Explanation of Civil and Commercial Code: Specific Contract Subject 2-Loan and Deposit* (6th ed.). Bangkok: Pimdee. (in Thai)
- Tanachai, W., and Tanachai, A. (2011). *Government Administration Act, B.E. 2554* (2nd ed.). Bangkok: Soutpaisal Publisher. (in Thai)
- Thanomrod, P. (2015). *Explanation of Civil and Commercial Code: Loan, Suretyship, Mortgage and Pledge* (10th ed.). Bangkok: Krung Siam Publishing. (in Thai)
- Wongwattanakul, C.(2006).*Explanation in Section Order: Civil and Commercial Code: Obligations*. School of Law, Mae Fah Luang University. (in Thai)

ผู้เขียน

อาจารย์กัญญา ศรีพฤษ์

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail : K.sripruk@gmail.com

อาจารย์ญาตรี สมล้ำ

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail : fon-iplaw@hotmail.com

อาจารย์ปรีชาพร เกตุแก้ว

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail : preechaporn_kat@nstru.ac.th

อาจารย์ภาณุวัฒน์ เพชรโชติ

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี้ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail : numpsulaw@gmail.com

อาจารย์วายุภักษ์ ทาบุญมา

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

E-mail : vayupaktha@gmail.com

อาจารย์วิมลรัตน์ แซ่หลี่

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

E-mail : chicky.ck5577@gmail.com